

**Голові спеціалізованої вченої
ради
у Національному педагогічному
університеті імені М. П. Драгоманова,
доктору філологічних наук,
професору Н.Є. Леміш**

ВІДГУК

офіційного опонента доктора філологічних наук, професора, професора кафедри української та зарубіжної літератур Ковпик Світлани Іванівни на дисертацію Янчицької Катерини Миколаївни на тему «Творча індивідуальність Миколи Матієва-Мельника-прозаїка», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 – Філологія

1. Актуальність обраної теми дослідження

Дисертація К.М. Янчицької є актуальним сучасним дослідженням, результати якого сприятимуть процесу декодуванню тих письменницьких здобутків, які були несправедливо забуті або заборонені у часи тоталітарного радянського режиму.

Оскільки сьогодні існує нагальна потреба повернення українській культурі постатей творців стрілецької епопеї, то саме проза М. Матієва-Мельника є зразком відданості національній ідеї та презентує українському читачеві дуже важливі принципи служіння національній ідеї.

Проблематика дисертації відповідає комплексному дослідженню «Шляхи розвитку української літератури XVII – XXI століть» кафедри української літератури Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Тема дисертації затверджена на вченій раді НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол № 5 від 22 грудня 2016 р.), а також на засіданні бюро Науково-координаційної Ради «Класична спадщина і сучасна художня література» при Інституті літератури імені Тараса Шевченка НАН України (протокол № 1 від 23 листопада 2017 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи представлені та обґрунтовані із застосуванням відповідних посилань на джерела інформації.

Структура дисертаційної роботи логічна, матеріали розділів викладено відповідно до мети і поставлених завдань та відповідають сутності об'єкту і предмету дослідження. Метою дисертаційного дослідження є «цілісне прочитання прозової творчості М. Матієва-Мельника, систематизоване

дослідження жанрових, проблемно-тематичних, композиційних, образотворчих, стилістичних, міфопоетичних форм неореалістичної, символістської, імпресіоністської та експресіоністських компонентів образного синтезу митця» (с.21). Об'єктом дослідження є «поетологічна специфіка новел, оповідань, надрукованих як у збірках «По той бік греблі», «За рідне гніздо», так і окремо, повістей «Крізь дим і згар», «На чорній дорозі», а також публіцистика, літературознавчі розвідки» (с.21), а предметом дослідження – «генеза, світоглядні й естетичні риси прозописьма М. Матієва-Мельника, які виявляються у жанрових, сюжетно-композиційних, характерокреаційних і стильових особливостях творів» (с.21).

Для досягнення поставленої мети та визначених завдань дисертантка використала історико-генетичний, структурний, порівняльно-історичний, біографічний методи. Особливу увагу привертає застосування у дослідженні психоаналітичного методу для аналізу психоемоційних станів, трансформації життєвого матеріалу у текстові реалії.

У першому розділі тексту дисертаційного дослідження авторка простежила за особливостями формування національної свідомості М.Матієва-Мельника, закладено теоретичне та методологічне підґрунтя для реалізації дослідження, а саме: з'ясовано проблемно-тематичні доміанти прозової творчості та психологічні прийоми відтворення внутрішнього стану особистості, вказано на специфіку жанрів малої та середньої прози у творчості М.Матієва-Мельника.

У другому розділі представлено результати аналітичного вивчення стильових особливостей прози М.Матієва-Мельника, виявлено індивідуально-стильові доміанти прози митця.

У третьому розділі виявлено риси міфопоетичного світовідчуття письменника, а також помічено, що смислове навантаження кожної стихії у творах М. Матієва-Мельника індивідуальне

Дисертаційна робота є дійсно важливим дослідженням творчої індивідуальності М.Матієва-Мельника, про що, зокрема, свідчить розроблена оригінальна методика аналізу прози письменника з точки зору стильових доміант у творчості письменника. Усе зазначене попередньо свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки загалом відповідають поставленим завданням, відповідно відтворюються в оприлюдненій анотації дисертації.

3. Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Обґрунтованість основних наукових положень, зроблених висновків на підставі результатів дослідження, визначаються за допомогою аналітичного вивчення прозових текстів М. Матієва-Мельника з точки зору поезики.

Достовірність результатів і висновків дослідження забезпечується запропонованою методологією, використанням загальнонаукових і

спеціальних методів. У роботі використано загальні та спеціальні методи наукового пізнання, які дозволили усебічно дослідити об'єкт та предмет, а саме: порівняльно-історичний, структурний, біографічний.

Особливо важливим у роботі є те, що для аналізу художніх творів письменника застосовано семіотичний та міфологічний підходи. З допомогою психоаналітичного методу увиразнено типологічні ознаки жанрів оповідання, новели. Ефективним виявилось використання літературознавчого підходу, базуючись на синтезі культурологічних теорій і суто літературознавчого аналізу, що дало можливість зробити ґрунтовний аналіз модерних прозових творів.

Погоджуючись із сформульованими в дисертації конкретними положеннями, які визначають наукову новизну отриманих результатів, особливо хочу відзначити окремі з них, що є найбільш важливими.

Авторкою уперше в українському літературознавстві творчість М. Матієва-Мельника-прозаїка досліджена з точки зору цілісного аналізу в системі з урахуванням спостережень попередників щодо обґрунтування стильового синкретизму (неореалізм, символізм, імпресіонізм, експресіонізм) белетристики митця. У роботі враховано новітні наукові підходи щодо атрибуції прозописьма М. Матієва-Мельника; окреслено жанрову еволюцію, стильову домінанту епіка та її супутні засоби образного синтезу творів; розкрито значення міфопоетики як основного визначального чинника прози письменника, що посприяло самобутності його творчої індивідуальності.

Усі результати дослідження узагальнено у висновках, які є логічними, чітко структурованими. Як свідчить список праць авторки, за темою дослідження опубліковано 5 наукових статей. Зокрема: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у міжнародних виданнях, а також у формі повідомлень на конференціях різного рівня.

4. Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Результати наукових положень, висновків і науково-практичних рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі дають змогу поповнити «літопис» українського літературного процесу початку ХХ ст. та визначити роль і місце письменника.

5. Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження К.М. Янчицької засвідчив їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, викладені стисло. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог діючого Порядку присудження

наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів».

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу К.М.Янчицької, варто зазначити, що у роботі є деякі дискусійні положення.

1. Ведучи мову про діяльність М. Матієва-Мельника як літературного критика, дослідниця виснує про те, що «Головна проблема літературного життя тих років, на думку письменника, полягала у відсутності історичної повісті як жанру на початок 30-х рр., адже саме на історичну повість треба покладати надії» (с.36). Тож виникає питання: «Чому письменник все ж таки надав перевагу малим жанрам прози?».

2. К. М. Янчицька визначає провідною особливістю творчої індивідуальності М. Матієва-Мельника-прозаїка – автобіографізм. Настільки письменнику завдяки автобіографізму вдалося вписати себе в контекст доби ?

3. Разом з тим, наголошуємо, що висловлені зауваження та рекомендації мають, переважно, дискусійний характер.

Отже, можна вважати, що загальне позитивне враження від представленої дисертаційної роботи вони не применшують. Дана робота має важливе значення для вітчизняної науки, збагачує наукову теорію, привертає науковий інтерес до проблеми аналітичного вивчення української літератури.

7. Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Катерини Миколаївни Янчицької на тему «Творча індивідуальність Миколи Матієва-Мельника-прозаїка» є самостійним, завершеним науковим дослідженням. Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень та висновків і запропонованих автором рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про глибоку наукову самостійність автора, високий рівень підготовленості дослідження.

Офіційний опонент –
доктор філологічних наук,
професор, професор кафедри української
та зарубіжної літератур
Криворізького державного педагогічного університету

С. І. Ковпик

